

OKRESNÍ ARCHÍV V PARDUBICÍCH 1960-1991

Jan TICHÝ

Okresní archiv Pardubice vznikl v roce 1960 sloučením okresních archivů Pardubice (s pobočkou v Bohdanči), Přelouč a Holice (s pobočkami v Dašicích, Horním Jelení a Albrechticích).

V Pardubicích byla při ONV zřízena v roce 1952 okresní archivní služba. Jako vedoucí byl jmenován t. č. zastupující městský archivář František Svatoň. Okresní archiv byl ustanoven v únoru 1956 a městské archivy v Bohdanči a Sezemicích byly přeměněny na jeho pobočky. V roce 1957 byla získána jedna místnost v pardubickém zámku, do které byl postupně svážen archivní materiál z jednotlivých obcí celého okresu.

Pobočka v Sezemicích neměla archiváře, proto byla zrušena a archiválie převedeny do okresního archivu v Pardubicích, kam byla od 1. září 1958 přijata nová okresní archivářka Elvia Kadlečková provdaná Žandová.

Pobočku v Bohdanči spravoval dlouholetý ředitel městského úřadu František Vosáhlo, který tuto funkci vykonával až do září 1958, kdy bylo toto místo spojeno s místem okresního archiváře.

Okresní archiv v Holicích měl základy již v roce 1924, kdy vznikl městský archiv, který začal pořádat městský účetní František Ottmar, který byl v roce 1952 jmenován vedoucím okresní archivní služby a později v roce 1955 okresním archivářem, a to po ustavení okresního archivu ke dni 7. prosince 1955.

Městské archivy v Dašicích, Horním Jelení a Albrechticích n. Orlicí se staly pobočkami okresního archivu. V městském archivu v Dašicích byl na návrh okresní archivní služby jmenován Petr Jiráň 7. dubna 1953 městským archivářem. V této funkci setrval do roku 1956, kdy se funkce městského archiváře vzdal.

V městském archivu v Horním Jelení, který vznikl v roce 1953 působil nejprve Václav Zemek, který byl vystřídán Antonínem Kaplanem, který zde působil až do roku 1956.

Pobočka okresního archivu v Albrechticích nad Orlicí byla zřízena v roce 1953 jako okrskový archiv pro MNV Albrechtice, Štěpánovsko a Novou Ves s archivářem Františkem Hříšným. Tento okrskový archiv byl v roce 1960 připojen k okresnímu archivu v Rychnově nad Kněžnou.

Základem okresního archivu v Přelouči byl městský archiv, zde působil již od roku 1948 ve funkci archiváře odborný učitel Emanuel Vítkovec, který byl v

roce 1952 jmenován vedoucím okresní archivní služby. Když v říjnu 1955 došlo ke spojení městského archivu s okresní archivní službou, byl vytvořen okresní archiv. Dne 1. ledna 1957 byl jmenován okresním archivářem řídící učitel v. v. Josef Čech, který v této funkci setrval až do srpna 1960.

Po spojení okresních archivů v Pardubicích, Holicích a Přeloučí v dubnu roku 1960 byla vedoucím nového okresního archivu jmenována pardubická okresní archivářka Elvia Žandová. Dne 1. 9. 1960 odešel do důchodu přeloučský archivář Josef Čech a na jeho místo nastoupila prom. hist. Emilie Frajdlová, pracovnice státního archivu. Ke dni 1. ledna 1961 byl potom k okresnímu archivu připojen městský archiv v Pardubicích. Po odchodu pardubického městského archiváře Zdeňka Bičíka do státního archivu v Zámrsku, byl na pardubické pracoviště přijat František Nešpor a když z holického pracoviště odešel do důchodu v roce 1963 František Ottmar, nebylo již toto místo obsazováno.

V rozmezí let 1962 - 1965 byly všechny pobočky a depozitáře zrušeny a archivní materiál soustředěn v okresním archivu v Pardubicích. Vzhledem k tomu, že část depozitářů v pardubickém zámku byla nevyhovující, došlo v

polovině roku 1967 ke stěhování materiálu ze sklepních místností zámku do zrušené školy v Lánech u Dašic.

V prosinci roku 1976 byla potom úplně zrušena pracoviště v Pardubicích z důvodu stavebních úprav zámku a tím došlo pro okresní archiv k tomu nejhoršímu, neboť kanceláře s knihovnou byly přestěhovány mimo město do Rybitví, navíc do provizorního stavebního objektu, kde zůstaly až do roku 1982.

V průběhu let 1978 - 79 došlo také k vystěhování zbylých depozitářů z pardubického zámku do Lánů u Dašic a nového depozitáře ve Chvaleticích. V následujících letech byly přebírány archivní materiály ze státního archivu v Zámrsku jako např. fond okresního úřadu v Pardubicích, fondy založen a další.

Centrála okresního archivu byla opět stěhována v roce 1982 z Rybitví do ulice Bratranců Veverka v Pardubicích, ani zde však neměl okresní archiv vytvořeny vhodné pracovní podmínky, vždyť zde nebyla ani pořádací místnost a pracovnice musely zpracovávat archivní materiál přímo v depozitářích, což v případě Lánů u Dašic a Rybitví mohla být z důvodu netemperovaných místností pouze sezonní práce.

Ze získání tohoto pracoviště se však okresní archiv těšil pouze 8 let, neboť v roce 1990 následovala výpověď a centrála musela

být opět stěhována a zase jako v roce 1976 mimo centrum města. Dočasný azyl získal okresní archiv v Rožkově ulici v budově Technických služeb, odkud se zatím stěhoval naposledy v srpnu 1991 do budovy OkÚ v Pardubicích.

Kromě již zmíněné centrály má nyní okresní archiv depozitáře ve Chvaleticích a Lánech u Dašic v budově bývalé školy a v prostorách Zemědělského družstva Mír se sídlem v Dašicích.

Bohužel většina depozitářů je z hlediska bezpečného uložení archiválií zcela nevyhovující, a proto vyvíjí v současné době vedení archivu spolu s vedením okresního úřadu úsilí o získání nových prostor, které by nejen splňovaly požadavky na uložení, ale které by současně umožnily i uložení dalších cca 1000 bm písemností, jež jsou doposud z důvodu nedostatku prostor ponechány u původců.

V roce 1991 řešil okresní archiv kromě prostorových problémů i úkoly vyplývající z ročního plánu činnosti. Byl například zpracován seznam spisoven, provedeno 89 revízi u institucí, mezi kterými nechyběly ani takové, jakými jsou okresní soud, okresní prokuratura, okresní oddělení ČSÚ, městské a řada obecních úřadů.

Navíc bylo provedeno školení o spisové službě pro 112 městských a obecních úřadů a 40 základních a středních škol.

Neustala samozřejmě ani badatelská agenda, archiv za rok 1991 vyřídil téměř 400 čísel jednacích, když téměř tři čtvrtiny tvořily žádosti spojené s restitucemi a rehabilitacemi. Osobně potom okresní archiv navštívilo 73 badatelů, kteří vykonali 218 badatelských návštěv, bylo jim k dispozici 1563 fondů opatřených více jak 1000 evidenčními pomůckami, z nichž bylo 59 inventářů, 22 katalogů, 5 rcjstříků 923 soupisů. Z celkového rozsahu téměř 2700 bm písemností je 2400 bm uspořádáno, z nich cca 1200 bm inventarizováno a 1180 bm opatřeno alespoň soupisy. Zcela nezpracováno zůstává pouze necelých 300 bm písemností.

Současné zařazení okresního archivu je, jakožto územního odborného orgánu státní správy, vyřešeno v rámci okresního úřadu postavením okresního archivu na úroveň referátu okresního úřadu.

Závěrem je nutné vyzdvihnout a poděkovat za úsilí vynaložené ze strany okresního úřadu ke zlepšení současné situace okr. archivu, jmenovitě potom JUDr. Zdeňce Halamkové, bývalé vedoucí kanceláře přednosty,

Ing. Milanu Bartákovi, vedoucímu referátu ekonomiky, a pplk. Ing. Petru Siskovi, náčelníkovi referátu obrany.

ZUSAMMENFASSUNG

BEZIRKSARCHIV IN PARDUBICE 1960 - 1991

Das Bezirksarchiv in Pardubice entstand in der heutigen Form 1960 durch eine Zusammenfügung der damaligen Bezirksarchive in den Städten Pardubice, Přelouč und Holic, einschließlich ihrer Zweigstellen. Der Autor erfaßt kurz die Entwicklung dieser einzelnen Subjekte vor 1960. Weiterhin beschreibt er Probleme des Par-

dubicer Archivs, die es seit 1976 begleiteten. Damals war das Archiv infolge einer Rekonstruktion des Schloßgebäudes in Pardubice, dessen Teil benutzt wurde, allmählich in verschieden e provisorische Räume umgezogen. Der momentan letzte von der Reihe der Umzüge wurde 1991 durchgeführt, als das Pardubicer Archiv in das Gebäude des Bezirksamtes in Pardubice umgezogen wurde. In demselben Jahr ging die prom. hist. Elvia Žandová, Archivsdirektorin (1960 - 1991) in Rente; die Leitung des Archivs hat Jan Tichý übernommen. Abschließend stellt der Verfasser in seinem Beitrag statistisch die Tätigkeit des Bezirksarchivs in Pardubice im Jahre 1991 dar.